Contributed by M. Lievens
woensdag, 14 september 2005 - Last Updated vrijdag, 25 mei 2007

Op 11 oktober wordt Verhofstadt opnieuw in het parlement verwacht voor zijn beleidsverklaring. Normaal gezien mét een akkoord over de sociale zekerheid en de eindeloopbaan. Maar met Verhofstadt weet je nooit: ook tijdens de DHL- en B-H-V-crises bleken deadlines niet zo strikt gerespecteerd te moeten worden. Opvallend is het overigens hoe de regering bijna struikelde over peanuts als B-H-V, maar vlotjes het Interprofessioneel Akkoord goedkeurde. De vraag is maar of het dit keer ook zo van een leien dakje zal gaan.

De onderhandelingen over het Interprofessioneel Akkoord eind 2004 waren een zware kluif. Tijdens de gesprekken over de eindeloopbaan en de sociale zekerheid zit echter ook de regering mee aan tafel. Dat maakt het zaakje nog wat delicater. De tegenstellingen worden immmers nog eens verdubbeld. De vakbonden en werkgevers stonden al lijnrecht tegenover mekaar in de aanloop naar het overleg. Daarnaast komt nog de botsing tussen beide vakbonden en hun 'politieke vrienden' over de Algemene Sociale Bijdrage (ASB). Ook binnen de regering spitsen de tegenstellingen zich toe, tussen sociaal-democraten en liberalen, maar ook tussen sp.a en PS. Het wordt vooral uitkijken naar die laatste twee. Topministers van beide partijen lanceerden al hun plannen. Die van Freya Van Den Bossche (sp.a) al liberaler dan die van Demotte (PS).

Freya of Rudy?

Opvallend is het kamp van waaruit het meest reactie kwam op de respectievelijke plannen. De nota 'Actief ouder worden' met 65 voorstellen van Van den Bossche stuitte op hevige kritiek van Di Rupo ('een provocatie'), Rudy Demotte en Bruno Tobback (sp.a) (die zich kanten tegen de pensioenmalus, waarbij mensen die 'te vroeg' op pensioen gaan, financieel gesanctioneerd worden), en vooral van de vakbonden, die prompt reageerden met een stakingsdreiging. De werkgevers daarentegen hadden het over een 'moedig amalgaam'. Vooral de loopbaanvereiste van 40 jaar en de sanctie op de pensioenuitkering van 4 % per jaar vervroegd pensioen (de zogeheten 'pensioenmalus') laten zien waar Freya de mosterd haalde. Vanuit de kant van de werknemers bekeken, haalde de 'stok' het duidelijk op de 'wortel'.

Demottes werkdocument voor 'een nieuw sociaal contract' daarentegen, kon vooral rekenen op spierballengerol aan de andere kant van het politieke spectrum. Unizo en het VBO noemden Demottes voorstel voor een robottaks (een heffing op de toegevoegde waarde), een 'regelrechte aanval op de innovatieve bedrijven en dus op de werkgelegenheid' en 'een breekpunt voor de werkgevers'. Volgens de VLD komt het plan neer op een verschuiving van de lasten in plaats van een vermindering ervan.

De vakbonden applaudisseerden omdat Demotte in zijn plan voorziet in de welvaartsvastheid van de uitkeringen, en hij ook de idee van een algemene sociale bijdrage (in gewijzigde vorm) oppikte. Het artsensyndicaat BVAS van Dr. Marc Moens lanceerde al een oproep voor een nationale betoging tegen het plan Demotte. Een aantal pleitbezorgers van de federalisering van de sociale zekerheid (stijl N-VA) sprongen direct op de kar om er een communautaire kwestie van te maken: die vermaledijde Demotte weigert de zogeheten Waalse misbruiken aan te pakken! Tussen haakjes, opvallend hoe de N-VA er zich in haar persbericht om beklaagt dat de farma-industrie 'de dupe' wordt van Demottes 'ad hoc' hervorming van het geneesmiddelenbeleid...

Demotte liet zich vooral inspireren door een rapport van de Nationale Arbeidsraad (NAR) van 12 juli over de financiering van de sociale zekerheid. De 'sociale partners' werden geacht in dat rapport 'structurele voorstellen' te doen. Dat ze daartoe niet in staat bleken, wijst er nog maar eens op dat het water tussen vakbonden en patroons erg diep is: de ASB staat er tegenover verdere lastenverlagingen en minder sociale uitgaven. Uit het rapport blijkt vooral dat lastenverlagingen voor lage lonen meer jobs zouden opleveren (met andere woorden, ze maken die slechte jobs via financiële compensaties toch iets aanvaardbaarder), en dat de verschuiving van de last op arbeid naar belasting op consumptie daarentegen (Verhofstadts dada), jobs kost. Door Demottes zet sluipt

de tegenstelling tussen vakbonden en patroons ook de regering binnen: de VLD gaat voor meer BTW, de PS volgt grosso modo de twee grote vakbonden.

Fundamenteel blijft ook Demotte natuurlijk in liberale termen denken, ook al gaat hij minder ver dan Van den Bossche. Ook hij goochelt met lastenverlagingen om mensen te 'activeren'. Hij gaat bijvoorbeeld volop mee in het doodlopend straatje van de lastenverlagingen voor nacht- en ploegenarbeid, voor lage lonen en vijftig-plussers. Ook hij volgt de liberale redenering dat de sociale zekerheid 'op alternatieve wijze' moet gefinancierd worden, via fiscale middelen in plaats van sociale bijdragen (zie ook Rood nr. 14).

Een kwestie van centen

Komen daar nog de begrotingsperikelen bij, waardoor het dossier echt een heet hangijzer kan worden. Het voorspelde begrotingstekort voor dit jaar, dat op 600 miljoen werd geschat in juni, loopt al op tot 1,5 miljard. In 2006 dreigt een put van 4,6 miljard. Belastingverlagingen en gemeenteraadsverkiezingen in 2006 zetten extra druk op de overheidsfinanciën.

Tegelijk blijven de groeicijfers laag. Hoewel de recessie vermeden is, dankzij de 0,3 % groei in het tweede kwartaal van dit jaar (tegenover een nulgroei in het eerste kwartaal), voorspelt de OESO een groei van slechts 1,3 % op jaarbasis. De federale regering rekent op 1,5 %. Een dergelijk lage groei, gecombineerd met een stijgende productiviteit, dreigt de werkloosheid alleen nog te doen stijgen. Daar gaan Verhofstadts 200.000 jobs (mocht iemand daar nog illusies in hebben)! Een noodzakelijk vraagaanzwengelend beleid door de overheid werd door de Maastrichtnormen en het stabiliteitspact onmogelijk gemaakt. Dalende inkomsten door zwakke groei en allerlei lastenverlagingen en een gebrek aan hefbomen om de economie aan te zwengelen kan alleen betekenen: verder besparen en hakken in de sociale zekerheid, 'omwille van de concurrentie'.

Houdt Verhofstadt stand?

Zal de regering daarover struikelen? Het is moeilijk daarover voorspellingen te maken. Wekenlang lagen de verschillende regeringen overhoop over B-H-V, 'probleem 177', waar nauwelijks iemand die buiten de rand woont van wakker ligt. Het Interprofessioneel Akkoord daarentegen, dat miljoenen mensen in dit land onmiddellijk aangaat, en waarvoor tienduizenden vakbondsleden werden gemobiliseerd, werd zonder enig verpinken doorgeduwd door de regering, nadat het ABVV het akkoord had gekelderd.

Je hoeft anderzijds geen glazen bol te hebben om te voorspellen dat paars geen fundamentele beslissingen over de sociale zekerheid zal kunnen nemen. De erg moeizame start van de onderhandelingen (de 'biechtstoelgesprekken' van Van den Bossche) wees daar al op.

Het budgettair keurslijf maakt echter van verdere besparingen in de sociale zekerheid een dringende kwestie. Voorspellingen over de nakende val van de regering zijn dan ook niet van de lucht. Dat een verzwakte Verhofstadt kost wat kost wil voortregeren, kan daar allicht niet veel aan veranderen. Dé grote factor die maakt dat zowel liberalen, christen-democraten als sociaal-democraten wel twee keer zullen nadenken voor ze in zo'n scenario stappen, is het Vlaams Belang. Dat zal na DHL, B-H-V en allerlei andere perikelen ongetwijfeld opnieuw de vruchten kunnen plukken van de politieke malaise, en zou ook federaal wel eens een tripartite noodzakelijk kunnen maken.

Een Globaal-planscenario, waarbij de regering doorzet ondanks een gebrek aan akkoord met de vakbonden en zo op een grote stakingsgolf stuit, veronderstelt een eensgezinde houding binnen de regering en de wil om het risico te nemen. De fricties binnen de regering en de calculaties die ongetwijfeld worden gemaakt over de mogelijke gevolgen van een regeringsval, maken dit perspectief minder waarschijnlijk.

Maar als er onder de regering toch voldoende neoliberale consensus is (zoals ten tijde van het IPA)

zonder tegelijk een grote dijkbreuk te willen forceren, als de werkgevers gepaaid kunnen worden met een handjevol extra lastenverlagingen en wat gemorrel aan het brugpensioen, en de vakbondstop mee in het bad kan worden getrokken (b.v. via de invoering van een soort ASB), is het niet onmogelijk dat men eruit komt (m.a.w. dat men de zaak op de lange baan schuift). Gevolg is dat het probleem niet fundamenteel wordt opgelost, maar de regering verder kopzorgen bezorgt, en dat tegelijk daarmee het neoliberaal afbraakproces de facto stukje bij beetje verdergaat. Minder snel dan bepaalde kringen zouden willen, maar dit is nu eenmaal het 'oude Europa' waar de vakbeweging nog sterker staat en voor een stuk andere overwegingen meespelen dan in Blairs paradijs. Het zal van de druk van onderuit afhangen of de vakbondstop dit spel zal durven meespelen. Mobiliseren zal nodig zijn!